

Norges gjennomføring og bidrag til å oppfylle globale mål for natur

Naturavtalens mål 14:

Sikre at naturmangfoldet og dets mange verdier integreres fullt ut i politiske prosesser og regelverks-, planleggings- og utviklingsprosesser, strategier for å utrydde fattigdom, konsekvensutredninger av overordnede planer, konsekvensutredninger av tiltak og prosjekter og eventuelt nasjonalregnskaper, innenfor og på tvers av alle myndighetsnivåer og sektorer, særlig dem som har betydelige konsekvenser for naturmangfold, og gradvis tilpasse all relevant offentlig og privat virksomhet samt skatter, avgifter og finansstrømmer til dette rammeverkets hovedmål og mål.

Miljødirektoratet	Direktoratsgruppe	
Tiltak og virkemidler i dag (Status) (deloppdrag 3)		
3.1 Tiltak og virkemidler nevnt i Natur for livet	<p>Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt</p> <p>Naturmangfoldloven blir omtalt som et av de viktigste virkemidlene som ble vedtatt i St.meld. nr. 42 (2001- 2002). De miljørettslige prinsippene i kap. II skal legges til grunn for alle offentlige beslutninger med betydning for naturmangfold. Dette betyr at selv om rammene/regelverket for prosessen ikke har egne krav om å inkludere vurderinger av naturen og dens verdier, så skal prinsippene sikre at det blir gjort noen grunnleggende vurderinger om berørt naturmangfold og konsekvenser for dette, før det fattes en beslutning. Loven innførte nye virkemidler som PA og UN som begrenser muligheten til å gjøre vedtak etter andre regelverk, i tillegg til videreføring- og utvikling av eksisterende regelverk om natur. En eldre undersøkelse¹ og erfaring over tid tilsier at loven bidrar til økt fokus på naturmangfold og større muligheter til å ivareta natur.</p> <p>Plan- og bygningsloven er vist til som en sentral lov for naturmangfold. Vi viser til mål 1 for vurderinger av plan- og bygningsloven som virkemiddel.</p> <p>KU-forskriften: Konsekvensutredninger er nevnt som verktøy for å sikre at miljø blir tatt hensyn til. I konsekvensutredninger skal konsekvenser av plan/tiltak for berørt naturmangfold utredes. I denne prosessen blir det satt en forvaltningsverdi på</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Det er ingen tiltak eller virkemidler i Natur for livet som peker direkte til NVEs ansvarsområder.</p> <p>Jernbanedirektoratet: Avsnitt 5.4 Overordnet politikk for arealforvaltning Side 88</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fortsatt arbeide for en arealforvaltning som tar hensyn til naturmangfold gjennom et godt kunnskapsgrunnlag og styrking av kompetansen i kommunene og fylkeskommunene om både naturmangfold og dets verdier, jf. kap. 8 og 9. • Utvikle bedre metoder for å integrere bredden av verdier (både prissatte og ikke-prissatte) fra naturmangfold og økosystemtjenester i samfunnsøkonomiske analyser og i beslutningsprosesser på ulike nivå.

¹ [Gjennomgang_av_praktisering_av_naturmangfoldloven \(Multiconsult 2014\) .pdf \(regjeringen.no\)](#)

naturmangfoldet, som grunnlag for å vurdere konsekvens av påvirkning. Vi har ikke en standardisert metode for å vurdere verdien av økosystemtjenester og disse blir dermed ofte ikke synliggjort. Det er ikke etablert en standardisert metode for vekting av de ikke-prissatte naturverdiene opp mot økonomisk gevinst av planlagte tiltak. Det medfører at verdien av natur ofte blir underkommunisert. Flere undersøkelser² viser at det er stor variasjon i kvaliteten på de konsekvensutredningene som utføres. Gode konsekvensutredninger er et viktig bidrag til beslutningsprosessen, men dårlige utredninger kan bidra til å tilsløre konsekvensene for naturmangfold.

Petroleumsloven. For å beskytte økosystemene til havs mot påvirkning fra petroleumsvirksomhet, blir det blant annet gjennomført konsekvensutredninger i henhold til petroleumsloven både før åpning av områder for petroleumsvirksomhet, i tillegg til at det også gjennomføres feltspesifikke konsekvensutredninger i forkant av den enkelte utbygging. Konsekvensutredninger skal også gjennomføres før legging av rørledninger og kabler, ved nedstenging av felt og disponering av innretninger. Operatøren må ha tillatelse etter forurensningsloven før oppstart av petroleumsvirksomhet. I denne tillatelsen stilles det krav til blant annet utslipp til luft og sjø og beredskap mot akutt forurensning basert på sårbarheten i det aktuelle området og tilgjengelig teknologi.

I KU for petroleum legges det stor vekt på ressursutnyttelse og for liten vekt/mindre vekt på miljøkonsekvenser.

Havenergi: [Havenergilova](#) stiller krav om KU som vurdere miljømessig og samfunnmessige konsekvenser før et område åpnes for fornybar energiproduksjon. Konsekvensutredning skal ta inn over seg konsekvenser for miljø og mulige tiltak som er planlagt for å redusere vesentlige negative miljøpåvirkninger. Det skal også gjennomføres prosjektspesifikke konsekvensutredningene som gjennomføres etter at arealet er tildelt en utbygging.

Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt

² [Evaluering av konsekvensutredninger etter kapittel 5 i forskrift om konsekvensutredninger \(Multiconsult 2021\) på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet. NVE-rapport nr. 102-2015 Etterundersøkelser av flora og naturtyper i elver med planlagt småkraftutbygging \(Geir Gaarder \(Miljøfaglig Utredning AS\) og Torbjørn Høitomt \(BioFokus\)\). Høitomt, T., Olberg, S. og Thylén, A. 2022. Artskartlegging i konsekvensutredninger etter Plan- og bygningsloven. Biofokus-rapport 2022-038. Stiftelsen Biofokus. Oslo.](#)

<p>3.2 Andre tiltak og virkemidler i regi av miljøforvaltningen</p>	<p>M-1941: Miljødirektoratets håndbok om konsekvensutredninger for klima og miljø (M-1941). Den skal bidra til å bedre kvaliteten på KU ved at bl.a. utredning av konsekvenser for naturmangfold følger anerkjent metode, inkludert metode for å sette forvaltningsverdi/-prioritet på naturmangfold. Den gir også veiledning på hvilke planer og tiltak som skal konsekvensutredes. Årsrapporten fra SF viser at KU-forskriftens utredningskrav i varierende grad følges opp.</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ikke relevant</p> <p>Jernbanedirektoratet: Jernbanedirektoratet deltar/har deltatt i flere miljøfaglige direktoratsgrupper (DG) og andre tverretatlige og tverrsektorielle arbeidsgrupper som har til oppgave å samordne felles innsats for å nå nasjonale miljøkrav på tvers av sektorer. Arbeidet i flere av disse gruppene er rettet mot å forbedre kunnskapsgrunnlaget, utvikle metoder og verktøy til hjelp for arealplanleggingen og rapportere på statlige tiltaksplaner/handlingsplaner. Listen er ikke uttømmende.</p> <p>Direktoratsgrupper:</p> <ul style="list-style-type: none"> • DG Vanndirektivet • DG Nasjonal referansegruppe for vanndirektivet • DG Truet natur • DG Pollinatorstrategi og Tiltaksplan • DG Økologisk grunnkart • DG Fremmede organismer • DG Klimatilpasning • DG Veiledning vannmiljø i arealplanleggingen <p>Tverrsektorielle og tverretatlige samarbeidsgrupper:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nasjonalt Støyforum • Økologisk kompensasjon og naturrestaurering • Nasjonal strategi for vassdragsrestaurering • Pilot Økosystem Våtmark • Indikator Naturmangfold • Jord og masser som ikke er forurenset <p>Tiltaksplaner som vi rapporterer på</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiltaksplan for ville pollinerende insekter • Bekjempelse av fremmede skadelige organismer • Oppfølgingsplan for truet natur • Nasjonal strategi for vassdragsrestaurering
<p>3.3 Tiltak og virkemidler i kommuner og sektorer</p>	<p>Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt</p> <p>Utredningsinstruksen³: Formålet med utredningsinstruksen er å legge et godt grunnlag for beslutninger om statlige tiltak, som for eksempel reformer, regelendringer og investeringer. Dersom en sak som omfattes av Utredningsinstruksen kan ha konsekvenser for miljøet, skal miljøkonsekvensene utredes.</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ikke relevant</p> <p>Jernbanedirektoratet: Metode for før- og etterundersøkelser</p>

³ [Utredningsinstruksen - regjeringen.no](https://regjeringen.no)

	<p>Konseptvalgutredning (KVU): For statlige prosjekter med antatt kostnad over 1 milliard kroner skal det gjennomføres en konseptvalgutredning før prosjektet besluttes igangsatt. KVUer resulterer ofte i prosjekter som fører til arealbruksendringer, utslipp og andre miljøpåvirkninger i «stor skala», som vil ha innvirkning på viktige miljøsaker, bl.a innen samferdselssektoren. Dette er tiltak som medfører store arealendringer, og valg av konsept få konsekvenser for de nasjonale miljømålene. Det er ingen automatikk i at miljøforvaltningen blir involvert i KVU-prosesser som kan medføre konsekvenser for de tema som miljøforvaltningen er satt til å forvalte⁴. Selv om miljøtema ofte utredes i KVU-prosessen, gjenspeiles ikke dette nødvendigvis i KS1-rapportene som utgjør en viktig del av beslutningsgrunnlaget. EVAPLAN⁵ peker på at KVU/KS1 bygger på et snevrere beslutningsgrunnlag enn planbeslutninger gjør. Utredninger etter forskrift om konsekvensutredninger ville gitt et bredere beslutningsgrunnlag. De viser til at den manglende koblingen av tidligfaseutredningssystemene (i transport- og sykehussektoren) til plansystemet etter pbl. blir i stadig større grad ansett som å undergrave politiske mål om klimagassutslipp.</p> <p>Havbunnsmineralloven: stiller krav om gjennomføring av konsekvensutredning før eventuell åpning av områder for utvinning. Konsekvensutredningen skal belyse hvilke virkninger en eventuell åpning kan få for miljøet og antatte næringsrelaterte, økonomiske og sosiale virkninger. I KU for mineralutvinning legges det stor vekt på ressursutnyttelse og for liten vekt/mindre vekt på miljøkonsekvenser.</p> <p>Annet sektorregelverk: Se mål 1 faktaark 1 for utfordringer om samvirket mellom pbl og sektorregelverk.</p>	<p>Jernbanedirektoratet har i 2022/2023 - sammen med Statens vegvesen og andre transportvirksomheter - igangsatt et arbeid som skal se på hvordan effekten av utbygging og drift av transportinfrastruktur på økosystemene kan dokumenteres gjennom ny metode for før- og etterundersøkelser. Metode ferdigstilles i løpet av 2023.</p> <p>Utvikling av indikator for naturmangfold I forbindelse med NTP-arbeidet i 2020 ba Samferdselsdepartementet om innspill til en indikator for naturmangfold. En arbeidsgruppe bestående av transportetatene ble enige om å ta utgangspunkt i Rundskriv T-2/16 fra Klima- og miljødepartementet - «Nasjonale og regionale vesentlige interesser på miljøområdet - klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis». Naturmangfoldindikatoren «Netto antall dekar inngrep i naturområder med nasjonal eller vesentlig regional verdi», slik den foreligger per i dag, er beskrevet i Meld. St. 20 NTP 2022-2033.</p> <p>I forbindelse med forberedende arbeid til Nasjonal transportplan 2025-2036 ble transportvirksomhetene bedt om å vurdere indikatorene og foreslå justeringer. Les mer om forslag til justeringer i transportvirksomhetens svar på Utredningsoppdraget til NTP 2025 - 2036 klima-og-miljo-l2254353.pdf (regjeringen.no)</p>
3.4 Måloppnåelse	A) Hvordan vurderer man effekten av disse tiltakene og virkemiddelbruken?	
	Vi har ikke et system for å måle effekt av de ulike prosessene for naturmangfold, eller i hvilken grad naturens verdier har blitt vurdert og tillagt vekt.	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Hensynet til naturmangfold ivaretas gjennom konsesjonsprosessen hvor miljømyndighetens tiltak og virkemidler ligger til grunn. I tillegg har NVE interne retningslinjer og kan pålegge avbøtende tiltak der virkningene for</p>

⁴ Klargjøring av miljøforvaltningens rolle i konseptvalgutredninger. Notat datert 15. april 2019 til KLD fra Miljødirektoratet.

⁵ Hanssen, G. S., & Aarsæther, N. (Eds.). (2018a). Plan- og bygningsloven 2008: fungerer loven etter intensjonene?. Universitetsforlaget.

Hanssen, G. S., & Aarsæther, N. (Eds.). (2018b). Plan- og bygningsloven 2008: en lov for vår tid?. Universitetsforlaget

		naturmangfold er vesentlige. Konesjonssystemet sikrer at naturmangfold er en integrert del av beslutningsprosessen og at eventuelle negative virkninger begrenses i størst mulig grad.
		Jernbanedirektoratet: Måloppnåelsen avhenger av gjennomslag for innspillene i kommende NTP. Se ellers svaret under 3.3.
	B) Systemer for å måle progresjon og effekt	
	Det finnes en rekke systemer for å måle utvikling for enkelte arter eller økosystem, men det mangler en helhetlige, standardiserte tallfestede rapporteringssystemer for å avdekke hvor god effekt tiltakene har eller hvordan omfanget er i forhold til måloppnåelsen om å bygge opp livskraftig natur, jf. Miljødirektoratets vurderinger av delmål 4.	Norges vassdrags- og energidirektorat: NVE har ingen systemer for å måle progresjon eller effekt eller for å måle den samlede belastningen på økosystem eller enkeltarter eller naturtyper. Jernbanedirektoratet: Måloppnåelsen avhenger av gjennomslag for innspillene i kommende NTP. Se ellers svaret under 3.3.
3.5 Vurdering av situasjonen i 2030 med eksisterende og planlagte tiltak og virkemidler (0-alternativ)	A) Situasjonen i 2030 med videreføring av iverksatte tiltak og virkemidler (dvs. 0-alternativet).	
	Dette målet favner svært bredt og måloppnåelsen er forskjellig for de ulike prosessene, tiltakene og virkemidlene som er omtalt. I alle prosessene så må det i tillegg til at naturen og dens verdier inngår i dem, være vilje hos vedtaksmyndigheter/beslutningsansvarlig til å ta beslutninger der miljøhensyn går foran kortsiktig fortjeneste, samt i tilfeller der miljøhensyn kan oppleves å være til hinder for ønsket samfunnsutvikling. Dersom det ikke skjer endringer der naturen og dens verdier får en mer sentral plass og vektlegges i langt større grad enn i dag i de ulike prosessene og beslutningene, vil situasjonen i 2030 bli forverret for naturavtalens hovedmål og mål.	Norges vassdrags- og energidirektorat: Dersom planer om ny kraftkrevende industri og planer om økt elektrifisering gjennomføres, så vil det føre til betydelig økt kraftforbruk frem mot 2030, estimert til at kraftteterspørselen kan øke opp mot 34 TWh i 2030 ⁶ . Det er knyttet stor usikkerhet til hvor mye ny kraft som kan realiseres ⁷ , men det forventes et betydelig omfang frem mot 2030. Søknader om nye produksjonsanlegg for vind- og vann kommer i områder der vann- og vindressursene er gode. I praksis kan det bety at hensynet til naturmangfold må vike, dersom anleggene skal få konsesjon og være lønnsomme. Erfaring viser også at mange nye solkraftverk planlegges i skog. Utbygging av ny kraft kan derfor forverre situasjonen for naturmangfold, til tross for at naturmangfold er godt integrert i alle trinn av en konsesjonsbehandling. Se faktaark 2 for planlagte tiltak. Jernbanedirektoratet: 2030: Forverret. Vil avhenge av i hvilken grad faglige innspill integreres i politiske prosesser. Disse prosessene er langsomme og krevende.
	B) Situasjonen i 2030 med planlagte tiltak og virkemidler.	
	Dersom vi får gode metoder for naturregnskap som også omfatter økosystemtjenester, så vil dette bidra til et kunnskapsgrunnlag som i større grad synliggjør konsekvensene av alle vedtak som fattes	Norges vassdrags- og energidirektorat: Forventer at situasjonen er totalt sett er forverret i 2030, men at det samtidig gjennomføres tiltak for i større grad å hensynta sårbart naturmangfold.

⁶ Miljødirektoratet 2023. Klimatiltak i Norge mot 2030.

⁷ NVE 2023. Høringssvar fra NVE - NOU 2023:3 Mer av alt raskere. [Høringssvar fra NVE - NOU 2023-3 Mer av alt - Raskere.pdf](#)

	<p>innen ulike sektorer. Dette vil imidlertid ikke være nok til å snu utviklingen. Det foreligger ikke som vi kjenner til planlagte/vedtatte tiltak og virkemidler som vil vesentlig endre pågående utvikling. Vi forventer derfor en forverret situasjon i 2030 for naturavtalens hovedmål og mål.</p>	<p>Jernbanedirektoratet: 2030: Forverret. Vil avhenge av i hvilken grad faglige innspill integreres i politiske prosesser. Disse prosessene er langsomme og krevende.</p>
<p>Tiltak og virkemidler for å nå målet (deloppdrag 3, 5 og 6)</p>		
<p>4.1 Bruk av eksisterende og planlagte tiltak og virkemidler for å nå Kunming-Montreal-målet?</p>	<p>A) Eksisterende tiltak og virkemidler som er/kan være særskilt effektive for å nå målet, eller planlagte tiltak og virkemidler med potensial for god effekt, på kort (2030) og lengre (2050) sikt</p> <p>Ikke vurdert</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: NVE forvalter vann- og energiresursene etter sektorlover som vannressursloven, vassdragsreguleringsloven og energiloven. Vi legger til grunn prinsippene i §§ 4 og 5 samt §§ 8 til 12 i naturmangfoldloven (NML) i vår saksbehandling. Dagens konsesjonssystem sikrer at naturmangfold er en integrert del av beslutningsprosessen. Hensynet til naturmangfold veies opp mot samfunnsnyttene av tiltaket. De senere år er hensynet til naturmangfold tillagt større vekt, hovedsakelig gjennom innskjerping i utrednings- og søknadskrav, veiledningsmateriell og intern forvaltningspraksis. Dette har hatt effekt, f.eks. ved at sårbare områder unngås tidlig i planprosessen og det stilles strengere krav til avbøtende tiltak når negative virkninger ikke kan unngås. Her ligger det også et potensial for ytterligere effekt både på kort og lengre sikt.</p> <p>Samtidig ser vi at solkraft søkes etablert i skogs- og landbruksarealer og at energi- og miljøforvaltningen har behov for mer kunnskap for å kunne stille gode krav om hensyn til naturmangfold og for å måle den samlede effekten.</p> <p>Jernbanedirektoratet: Jernbanedirektoratet har ansvar for arbeidet med KVU-er og NTP. Jernbanedirektoratet har også ansvar for å delta i miljøfaglige direktoratsgrupper og andre tverretatlige og tverrsektorielle arbeidsgrupper som har til oppgave å samordne felles innsats for å nå nasjonale miljøkrav på tvers av sektorer.</p> <p>I forbindelse med forberedende arbeid til NTP 2025-2036 ble transportvirksomhetene bedt om å foreslå ytterligere tiltak for å unngå, avbøte eller kompensere for de viktigste miljøutfordringene (arealendringer, vann- og grunnforurensning, lokal luftforurensning etc.) Tiltakene som er foreslått omfatter både administrative og operative tiltak, fra planleggingsfase til etablering og drift. Les mer i</p>

		<p>transportvirksomhetens svar på Utredningsoppdraget til NTP 2025 - 2036 klima-og-miljo-l2254353.pdf (regjeringen.no).</p> <p>I jernbanesektoren er Bane NOR infrastrukturforvalter og har med det ansvarlig for blant annet planlegging, utbygging, forvaltning, drift og vedlikehold av det nasjonale jernbanenettet. Det er Bane NORs ansvar å gjennomføre mange av de aktuelle tiltakene, dvs at hensynet til naturmangfoldet integreres fullt ut i planleggings- og utviklingsprosesser.</p>
	<p>B) Eksisterende tiltak og virkemidler som kan gi bedre effekt enn i dag dersom de gjennomføres/brukes i større omfang og/eller forvaltes på en annen måte</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> - Mer aktiv bruk av virkemidlene i pbl (arealformål, bestemmelser og retningslinjer) for å ivareta naturmangfold vil gi bedre effekt. - Bedre bruk av prinsippene i nml kap. II, samt økt vektlegging av forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 i alle beslutninger som kan påvirke naturmangfold. - Alle regelverk som inneholder krav om konsekvensutredninger, må minimum ha samme utredningskrav som M-1941 Konsekvensutredninger for klima og miljø. <p>Det må på alle nivåer i norsk forvaltning bli økt forståelse for at miljømessig bærekraft er en forutsetning for sosial og økonomisk bærekraft, og dermed en vilje til å vektlegge hensynet til naturen i alle beslutninger der dette er relevant</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Omfanget på avbøtende tiltak kan økes. Kompenserende tiltak kan brukes i større grad. Det kan innføres pålegg om etablering av erstatningsarealer/restaurering av andre arealer med dårlig økologisk tilstand.</p> <p>Jernbanedirektoratet: Ikke besvart</p>
	<p>C) Hvilke positive og negative virkninger har tiltakene og virkemiddelbruken beskrevet over for klima og klimatilpasning</p>	
	<p>Generelt vil tiltak og virkemidler som bidrar til ivaretagelse av natur være gunstig med hensyn til reduksjon av klimagassutslipp og klimatilpasning</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Dagens tiltak og virkemidler bidrar til å begrense de negative virkningene for naturmangfold ved etablering av vassdrags- og energianlegg. Samtidig kan stadig sterkere hensyn medføre økte kostnader og negative virkninger for andre samfunnsinteresser. Nye begrensinger f.eks. et forbud mot nedbygging av myr, kan være positivt for klima og naturmangfold, samtidig som det kan øke presset mot andre naturtyper f.eks. i skog.</p> <p>Jernbanedirektoratet: Ikke besvart</p>
	<p>D) Tiltak og virkemidler som bør videreføres</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat:</p>

	<p>Virkemidlene i pbl, eventuelt i forbedret utgave, jf. mål 1 punkt 4.2.</p> <p>Naturmangfoldloven, eventuelt i revidert utgave med styrket formålsparagraf.</p> <p>Konsekvensutredninger som virkemiddel for å utrede konsekvenser for klima og miljø.</p> <p>Trekker fram disse tre da de utgjør det regelverket som omfatter flest beslutninger om endret arealbruk, spesielt på lokalt og regionalt nivå, og dermed påvirkning på naturmangfold.</p>	<p>Kartlegging av arter og naturtyper bør fortsette, slik at det avdekkes hvilke arter som er sårbare, samt deres bestandstrend over tid.</p> <p>Jernbanedirektoratet: Ikke besvart</p>
	<p>E) Eksisterende tiltak og virkemidler som trolig vil være utilstrekkelige eller mindre effektive for å nå målet</p> <p>De omtalte virkemidlene samvirker med hverandre og det er ikke hensiktsmessig å peke på et virkemiddel alene og si at det er mindre effektivt.</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ikke relevant</p> <p>Jernbanedirektoratet: Ikke besvart</p>
	<p>F) Mangler det generelt tiltak og virkemidler for å kunne nå målet, eller mangler din sektor tiltak og virkemidler til å nå målet?</p> <p>Norge mangler en omforent metode på tvers av sektorer for å verdsette natur. Vi ser også at innen ulike sektorer eller en regel-/rammeverk mangler vi gode metoder for å vurdere verdien av naturen og dens goder slik at denne verdisetningen kan benyttes inn i beslutningsprosessene der ulike samfunnsinteresser, inkludert miljøinteressene, avveies mot hverandre</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Sterkere statlige føringer for ivaretagelse av enkeltarter og naturtyper vil gi forvaltningen bedre mulighet til å håndtere disse artene.</p> <p>Jernbanedirektoratet: Ikke besvart</p>
	<p>A) Behov for nye tiltak og virkemidler for å nå målet på kort sikt (til 2030) og på lengre sikt (2050).</p> <p>Det er utarbeidet et notat⁸ som sammenfatter de viktigste funnene i Naturpanelets rapport om verdier og verdisetning, der de viktigste elementene ble vurdert i lys av norsk kontekst. I notatet ble det gitt følgende anbefalinger knyttet til hvordan naturen og naturverdier bedre kan tas vare på:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Én felles verdsettelsesmetode for natur (ikke-prissatte konsekvenser) - Styrke nasjonale forventninger og føringer om at naturen har en verdi og skal tas vare på. <p>I tillegg:</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ingen merknader</p> <p>Jernbanedirektoratet: Kortsikt (2030)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samle kunnskap om miljøvirkninger og miljøtiltak I flere samferdselsprosjekter er det utarbeidet kunnskap om miljøvirkninger og om ulike metoder for å avbøte eller minimere negative effekter på naturmangfold og økologisk tilstand. Denne kunnskapen bør gjøres tilgjengelig på tvers av virksomheter og ulike prosjekter. For eksempel ved å etablere en felles kunnskapsbase. Se s.56 i Utredningsoppdraget - klima og miljø⁹ • Nasjonalt arealbudsjet, - statistikk og - regnskap

⁸ Svar på oppdrag 9/2023 i endelig tildelingsbrev fra Klima- og miljødepartementet (KLD) til Miljødirektoratet. Notatet leveres til KLD 30. juni 2023.

⁹ [klima-og-miljo-l2254353.pdf \(regjeringen.no\)](https://klima-og-miljo-l2254353.pdf)

	<ul style="list-style-type: none"> - det bør innføres krav om konsekvensutredninger med alternativvurderinger i samsvar med SEA-direktivet for KVU/KS1 med lokaliseringvalg og statlige lokaliseringsbeslutninger (f.eks. sykehus) som ikke følger plan- og bygningsloven - utrede muligheten for bedre samordning mellom plan- og bygningsloven og sektorregelverk - se mål 1 punkt 4.2 A) 	<p>Enkeltbeslutninger knyttet til arealbruk etter plan- og bygningsloven vurderes ikke samlet. Det mangler verktøy som gir en oversikt over samlede arealendringer på tvers av sektorer og vurdering av sumvirkninger av arealutviklingen for naturmangfold.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Styrke naturens rettsvern Styrke naturens rettsvern gjennom å etablere en egen Miljødomstol etter modell fra Sverige. Eventuelt å etablere en uavhengig ankeinstans for spørsmål knyttet til naturmiljøet etter modell fra Danmark.
	<p>B) Hvilke oppgaver og ansvar bør nasjonale og regionale myndigheter ha, hva bør kommuner gjøre, og hva kan forventes av befolkningen?</p>	
	<p>Vi har ikke grunnlag for å foreslå konkrete endringer i ansvarsfordeling/flytting av oppgaver. Slike endringer bør utredes for å se hva hvordan vi oppnår målsetningen med endringen best, og for å unngå uheldige ringvirkninger av endringene.</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ingen merknader</p> <p>Jernbanedirektoratet: Ikke besvart</p>
	<p>C) Positive og negative virkninger av tiltakene og virkemiddelbruken over for klima og klimatilpasning</p>	
<p>4.3 Forutsetninger for vellykket gjennomføring av tiltak og virkemidler</p>	<p>A) Hvilke forutsetninger (for eksempel ressurser, politikk, lovverk, samfunnsendringer, tverrsektorielt samarbeid) og hvilken forvaltningspraksis må være på plass for at en skal kunne gjennomføre tiltakene og virkemidlene over?</p> <ul style="list-style-type: none"> - kapasitet og kompetanseoppbygging knyttet til natur innen alle sektorer, inkludert kommunalt nivå (politisk og administrativt) - tilstrekkelig kapasitet i miljøforvaltningen til å følge opp og veilede om aktuelle regelverk - bedret kunnskapsgrunnlag om/kartlegging av naturmangfold og konsekvenser av tiltak på naturmangfoldet som grunnlag for beslutninger <p>politisk vilje (nasjonalt, regionalt og lokalt) til å vektlegge naturmangfold i avveining mot andre samfunnsinteresser</p> <p>B) Gitt at tiltakene og virkemidlene som er foreslått over, skal iverksettes, hvordan kan din sektor legge til rette for og hva kan din sektor gjøre for å sikre at disse blir gjennomført?</p> <p>Miljøforvaltningen har en viktig oppgave med å fremskaffe og tilrettelegge kunnskap om naturen og dens verdier. Vi skal</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ingen merknader</p> <p>Jernbanedirektoratet: Ikke besvart</p> <p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Ingen merknader</p> <p>Jernbanedirektoratet:</p>

	veilede om regelverk og annen virkemiddelbruk. Der vi er myndighet må vi ta virkemidlene og tiltakene aktivt i bruk.	Ikke besvart
4.4 Måloppnåelse	Hva mangler ev. for å kunne måle progresjon mot målet og effekt av tiltakene og virkemiddelbruken? Trengs det ny kartlegging, overvåking, nye systemer eller annen kunnskap?	
	For å svare ut progresjon og effekt for å nå målet, så trengs bedre årlig tallfestet rapportering av gjennomførte tiltak i en sentral, tverrsektoriell database koblet med overvåking av indikatorer for natur. Se også omtale av naturregnskap bl.a. i Mål 1.	Norges vassdrags- og energidirektorat: Ikke relevant Jernbanedirektoratet: Ikke besvart
4.5 Vurdering av situasjonen i 2030 dersom nye tiltak og virkemidler settes inn	Med de foreslåtte virkemidlene og tiltakene vil vi få bedre kunnskap om verdien av naturen og de økosystemtjenester den gir, og dermed et bedre grunnlag for å vektlegge natur-/miljøhensyn i større grad. Dersom beslutningstakerne har vilje til å vektlegge disse verdiene vil naturmangfold i større grad bli ivaretatt og tap av natur vil reduseres innen 2030. Det vil fortsatt være krevende å nå målet om null tap av natur innen 2030 da allerede vedtatte planer og tiltak fortsatt vil kunne medføre nedbygging av natur.	Norges vassdrags- og energidirektorat: Hensynet til naturmangfold er allerede integrert del av konsesjonsbehandlingen. Sterkere vektlegging av naturmangfold i beslutningsprosessen krever nye statlige føringer. Gitt at disse kommer på plass vil situasjonen kunne forbedres. Samtidig er samfunnsnyttene av fornybar kraftproduksjon høy, og anleggene må plasseres der hvor f.eks. vann- og vindressursene er gode. I praksis betyr dette at hensynet til naturmangfold i mange tilfeller må vike, dersom anleggene skal være lønnsomme. Erfaring viser også at mange nye solkraftverk planlegges i skog. Behovet for ny kraft kan derfor forverre situasjonen for naturmangfold, til tross for at naturmangfold er godt integrert i alle trinn av en konsesjonsbehandling Jernbanedirektoratet: Ikke besvart
	Flere store satsninger som er arealkrevende, (bl.a. energiutbygginger, batterifabrikker, mineralutvinning, samferdselstiltak og økning i akvakultur) vil framover medføre et stort press på arealene, både marint, ved kysten, på land og i ferskvann. Dette er tiltak som i ulike sammenhenger vurderes til å være av stor samfunnsnytte (bl.a. som en del av det grønne skiftet), og selv med gode metoder for å verdsette natur og miljøkonsekvenser, kan dette potensielt gjøre det utfordrende å nå målene i Naturavtalen.	
4.6 Vurdering av situasjonen i 2050 dersom nye tiltak og virkemidler settes inn	Dersom det ikke skjer store endringer i forutsetningene (dramatisk endret klima, økonomisk krise, krig mm.), så bør en positiv utvikling kunne videreføres fra 2030, dersom det er politisk vilje til å vektlegge hensynet til naturmangfold.	Norges vassdrags- og energidirektorat: Hensynet til naturmangfold er allerede integrert del av konsesjonsbehandlingen. Sterkere vektlegging av naturmangfold i beslutningsprosessen krever nye statlige føringer. Gitt at disse kommer på plass vil situasjonen kunne forbedres. Jernbanedirektoratet: Ikke besvart
4.7 Har Norge særlig gode eller dårlige forutsetninger for å nå dette målet?	Sett i en global kontekst har Norge med våre regelverk, forvaltningsprosesser og etablerte forvaltningsorganer et godt utgangspunkt for nå målet. Norge har både miljøfaglige, økonomiske og teknologiske forutsetninger som bør legges	Norges vassdrags- og energidirektorat: Ingen merknader Jernbanedirektoratet:

	grunnlaget for gode utredningsmetoder og -prosesser som grunnlag for beslutninger.	Norge har et uoversiktlig miljølovverk med svært mange unntaksbestemmelser. Dette gir naturmiljøet i Norge et svakt rettsvern sammenlignet for eksempel med våre nordiske naboer. Se ellers tidligere innspill om å styrke naturens rettsvern.
4.8 Konklusjon	<p>Gitt vurderingene i del 4, oppsummer kort i hvilken grad (lav-middels-høy) Norge vil være i stand til å nå Kunming-Montreal-målet?</p> <p>Norge vil i middels til høy grad være i stand til å nå målet, men det forutsetter at vi tar alle virkemidlene som er omtalt over, samt andre som har som mål å ivareta natur, aktivt i bruk. For å nå målet må miljømessig bærekraftig arealbruk i større grad legges til grunn for i alle beslutningsprosesser framover. Dette forutsetter politisk vilje både nasjonalt, regionalt og lokalt til å prioritere naturhensyn i møte med andre samfunnsinteresser</p>	<p>Norges vassdrags- og energidirektorat: Hensynet til naturmangfold er allerede integrert del av konsesjonsbehandlingen. Sterke vektlegging av naturmangfold i beslutningsprosessen krever nye statlige føringer.</p> <p>Jernbanedirektoratet: Ikke besvart</p>